

Людмила АЛЕКСЕЄНКО

доктор економічних наук, професор, Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Тернопільського національного економічного університету, Івано-Франківськ, Україна, olescolm@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-4840-0188

Оксана ЦІЖМА

викладач, ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, Івано-Франківськ, Україна, o.tsizhma@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-2860-0449

ФІНАНСУВАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЦИКЛІЧНОСТІ

Вступ. Філософія державної політики України має бути скерована на розвиток економічного потенціалу нації та її добробут, здатність економіки ефективно використовувати та відновлювати трудові ресурси. Тому подальша модернізація фінансування трудових ресурсів потребує узгодження економічних інтересів його учасників і розвитку соціуму у контексті сприяння створенню нових робочих місць, зростання ділової активності та підвищення рівня і якості життя населення.

Мета – розкрити концептуальні засади фінансування трудових ресурсів в умовах кризової циклічності та окреслити доцільності застосування публічно-приватних програм для формування належного рівня економічного стимулювання і соціальної підтримки працюючих.

Результати. Обґрунтовано сутність фінансування трудових ресурсів у межах інституційного, діалектичного, відтворювального та системного підходів з урахуванням особливостей розвитку ринку праці. Проаналізовано економіко-соціальні засади підвищення відповідальності й довіри між державою і громадянами в умовах кризових явищ, зокрема активізацію державного стимулювання впливу на зайнятість шляхом повного або часткового субсидування створення нових робочих місць на підприємствах. Констатовано суттєве скорочення кількості економічно активного населення, в тому числі зайнятих та безробітних. Наголошено, що на таку ситуацію вплинули негативні тенденції демографічного розвитку: старіння населення, зростання смертності, депуляція, деформація статевो-вікового складу, міграційний вплив працездатних громадян за межі регіону.

Висновки. В ринковій економіці фінансування трудових ресурсів доцільно досліджувати з точки зору сукупності взаємопов'язаних елементів та підсистем (організаційно-технічної, управлінської, технологічної, нормативно-правової), які націлені на підвищення ефективності процесу фінансування за системних змін зовнішнього середовища,

зокрема з урахуванням кризової циклічності. Визначено основні складові державної програми розвитку трудових ресурсів.

Для відновлення трудових ресурсів запропоновано застосовувати публічно-приватні програми, що надають можливість сформувати належний рівень фінансового стимулювання і соціальної підтримки працюючих. Публічно-приватні програми потрібно структурувати залежно від рівня суб'єкта та обраних засобів й інструментарієв матеріального стимулювання й нематеріального заохочення працівників, покращення їх фахових компетенцій і професійних здібностей.

Ключові слова: фінансування, трудові ресурси, кризова циклічність, глобальне економічне переазантаження, економічно активне населення, публічно-приватна програма.

Рис.: 1, табл.: 1, бібл.: 22.

Людмила АЛЕКСЕЕНКО

доктор економічних наук, професор, Івано-Франківський учебно-научний институт менеджмента Тернопольського національного економічного університета, Івано-Франківск, Україна

Оксана ЦИЖМА

преподаватель, ГВУЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", Івано-Франківск, Україна

ФИНАНСИРОВАНИЕ ТРУДОВЫХ РЕСУРСОВ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСНОЙ ЦИКЛИЧНОСТИ

Введение. Философия государственной политики Украины должна быть направлена на развитие экономического потенциала нации и ее благосостояния, способности экономики эффективно использовать и восстанавливать трудовые ресурсы. Поэтому дальнейшая модернизация финансирования трудовых ресурсов нуждается в согласовании экономических интересов его участников и развитии социума в контексте содействия созданию новых рабочих мест, роста деловой активности и повышения уровня и качества жизни населения.

Цель – раскрыть концептуальные основы финансирования трудовых ресурсов в условиях кризисной цикличности и очертить целесообразность применения публично-частных программ для формирования надлежащего уровня экономического стимулирования и социальной поддержки работающих.

Результаты. Обоснована сущность финансирования трудовых ресурсов в пределах институционального, диалектического, воспроизведенного и системного подходов с учетом особенностей развития рынка труда. Проанализированы экономико-социальные основы повышения ответственности и доверия между государством и гражданами в условиях кризисных явлений, в частности активизация государственного стимулирования влияния на занятость путем полного или частичного субсидирования создания новых рабочих мест на предприятиях. Констатировано существенное уменьшение численности экономически активного населения, в том числе занятого и безработных. Аргументировано, что на такую ситуацию повлияли отрицательные тенденции демографического развития: старение населения, рост смертности, депопуляция, деформация векового состава, миграция трудоспособных граждан за границы региона.

Выводы. В рыночной экономике финансирование трудовых ресурсов целесообразно исследовать с точки зрения совокупности взаимосвязанных элементов и подсистем (организационно-технической, управленческой, технологической, нормативно-правовой), которые нацелены на повышение эффективности процесса финансирования при системных изменениях внешней среды, в частности с учетом кризисной цикличности. Определены основные составляющие государственной программы развития трудовых ресурсов. Для восстановления трудовых ресурсов предложено применять публично-частные программы, предоставляющие возможность сформировать надлежащий уровень экономического стимулирования и социальной поддержки работающих. Публично-частные программы нужно структурировать в зависимости от уровня субъекта и избранных средств и инструментариев материального стимулирования и нематериального поощрения работников, улучшения их профессиональных компетенций и способностей.

Ключевые слова: финансирование, трудовые ресурсы, кризисная цикличность, глобальная экономическая перезагрузка, экономически активное население, публично-частная программа.

Lюдmyla ALEKSEYENKO

Dr. Sc. (Economics), Prof., Ivano-Frankivsk Research and Development Institute of Management Ternopil National Economic University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, olecolm@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-4840-0188

Oksana TSIZHMA

Lecturer, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, o.tsizhma@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2860-0449

FINANCING OF LABOR RESOURCES IN CONDITIONS OF CRISIS CYCLICITY

Introduction. The philosophy of state policy of Ukraine should be aimed at developing the economic potential of the nation and its well-being, the ability of the economy to effectively use and restore labor resources. Therefore, further modernization of labor finance requires the harmonization of economic interests of its participants and the development of society in the context of promoting job creation, business growth and improving the level and quality of life.

Purpose. Disclosure of conceptual bases of financing of labor resources in the conditions of crisis cyclicity and delineation of expediency of application of public-private programs for formation of the proper level of economic stimulation and social support of workers.

Results. The essence of labor resources financing within the institutional, dialectical, reproductive and systemic approaches is substantiated, taking into account the peculiarities of the labor market development. The economic and social principles of increasing responsibility and trust between the state and citizens in crisis conditions are analyzed, in particular, the intensification of state incentives for employment by fully or partially subsidizing the creation of new jobs in enterprises. There was a significant reduction in the number of economically active population, including employed and unemployed. It was emphasized that this situation was influenced by negative trends in demographic development: population aging, rising mortality, depopulation, deformation of gender and age, migration outflow of able-bodied citizens outside the region.

Conclusions. *In a market economy, the financing of labor resources should be studied in terms of a set of interconnected elements and subsystems (organizational, technical, managerial, technological, regulatory), which aim to increase the efficiency of the financing process for systemic changes in the environment, including crisis cyclicity. The main components of the state program of labor resources development are determined. To restore labor resources, it is proposed to use public-private programs that provide an opportunity to form an appropriate level of financial incentives and social support for workers. Public-private programs should be structured depending on the level of the subject and the chosen means and tools of material incentives and intangible incentives for employees, improving their professional competencies and professional abilities.*

Keywords: *financing, labor resources, crisis cyclicity, global economic reset, economical-ly active population, public-private program.*

JEL Classification: J6, G40..

Постановка проблеми. Рівень поступу та міра зрілості суспільства визначається тими концепціями і програмами, відповідно до яких забезпечується соціальний захист й економічне стимулювання осіб, зайнятих трудовою діяльністю. Для проведення дослідження з метою визначення пріоритетів фінансування трудових ресурсів в Україні ми керуємося постулатом, що трудовий потенціал є невід’ємною умовою гарантування національної та соціальної безпеки держави, індикатором добробуту суспільства. Для країн, які досягли високого рівня життя громадян, характерною є політика, спрямована на підвищення якості трудових ресурсів, розвиток і реалізацію трудового потенціалу кожної окремої людини, ефективний соціальний діалог. Системне фінансування в людський капітал і гарантування достойного рівня життя дають змогу краще підготувати населення до вирішення структурних, технологічних і техногенних економічних проблем.

Директор-розпорядник МВФ К. Георгієва в доповіді “Глобальне економічне перезавантаження – сприяння підйому більш всеосяжного характеру” визнає, що перманентні кризові явища, зокрема криза COVID-19, завдають найбільшого удару

по тих, хто вже є найбільш уразливий [1]. Тому у контексті глобального економічного перезавантаження запропоновано акцентувати увагу на трьох пріоритетних завданнях: 1) підвищення потенціалу наступних поколінь за рахунок надання освітніх послуг; 2) застосування фінансових технологій (розширення доступу населення до фінансових продуктів сприятиме так званій “революції в сфері соціальної інтеграції” щодо споживання населенням, здійснення комерційними підприємствами продуктивних інвестицій); 3) розумне використання бюджетних стимулів (під час фази підйому потрібно здійснювати значне бюджетне стимулювання для підтримки темпів зростання й рівня зайнятості населення).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Векторність наукових досліджень у фінансовій науці ґрунтується на формуванні новітньої парадигми глобального розвитку і людини [2, с. 23–26; 3, с. 8–36; 4; 5, с. 7–20; 6, с. 35–51], а також опрацюванні проблем трансформацій суспільства і трудових ресурсів в умовах кризової циклічності [7, с. 480–481; 8, с. 48–54; 9]. З теоретико-економічного погляду важливо осмислити перспективи сучасного розвитку трудових ресурсів і відповідно їх фінан-

сування [10, с. 221–226; 11, с. 32–36; 12, с. 39–47, 13, с. 90–98] з урахуванням кризової циклічності розвитку економіки [14, с. 90–98; 15, с. 37–46; 16, с. 48–62]. Віддаючи належне існуючим напрацюванням та не применшуючи їх вагомості, слід акцентувати увагу на забезпеченні збереження та розвитку фінансування трудових ресурсів з урахуванням закономірностей і суперечностей національного ринку праці.

Метою дослідження є розкриття концептуальних засад фінансування трудових ресурсів та окреслення доцільності застосування публічно-приватних програм для формування належного рівня економічного стимулювання і соціальної підтримки працюючих з урахуванням пріоритетів реалізації державної (цільової) програми розвитку трудових ресурсів в умовах кризової циклічності економічних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіко-соціальні та політичні події потребують гарантування зваженої соціальної політики, підтримки трудових ресурсів шляхом оптимізації джерел фінансування і задіяння потенційних можливостей використання людського капіталу. Сьогодні фінансування розуміють як залучення грошових коштів для подальшого вкладення, а інвестування – як розміщення вже накопичених грошових коштів. Ці поняття – взаємопов'язані та взаємозалежні, причому на практиці спостерігаємо, що підвищення якості трудових ресурсів є можливим завдяки інвестуванню, якщо громадяни мають достатню кількість джерел отримання грошових коштів.

Фінансування трудових ресурсів варто розглядати з урахуванням як багатосуб'єктності, так і різноманіття джерел фінансових ресурсів, що залучаються на ринок праці: фінансування соціальної сфери для дотримання соціальних стандартів та гарантій відтворення трудових

ресурсів [11, с. 32–36]; фінансування соціального забезпечення для зниження або запобігання негативного впливу соціальних ризиків на осіб, які через незалежні від них життєві обставини не мають достатніх засобів до існування [12, с. 39–47]; фінансування системи вищої освіти та впровадження перспективних моделей фінансово-економічного забезпечення її розвитку для підготовки фахівців з метою їх подальшого працевлаштування [13, с. 90–98].

Сутність фінансування трудових ресурсів потребує теоретичного узагальнення в межах інституційного, діалектичного, відтворювального та системного підходів і з урахуванням особливостей розвитку ринку праці. Відповідно до інституційної теорії визначають пріоритетність розвитку інститутів власності та конкуренції у реалізації певних соціальних програм для окремих категорій громадян. Застосування інституційного підходу дає змогу досліджувати фінансування трудових ресурсів з урахуванням особливостей розвитку фінансових ринків та інститутів. Понятійно-категоріальний апарат інституційної теорії уможливорює розробку та формулювання необхідних умов для визначення “соціального капіталу” та чіткого поділу функцій держави і трудових ресурсів, а також недопущення опортуністичних підходів. Діалектичний підхід враховує вплив сучасних демографічних процесів на формування і використання трудового потенціалу в економічній системі країни. Відтворювальний підхід бере до уваги особливості та етапи кругообігу фінансових ресурсів у процесі планування відтворювального фінансування трудових ресурсів.

Застосування системного підходу дає змогу розглядати фінансування трудових ресурсів як сукупність взаємопов'язаних елементів та підсистем (організаційно-технічної, управлінської, технологічної, нормативно-правової), які в сукупності націлені

на підвищення ефективності процесу фінансування за системних змін зовнішнього середовища. Більшою мірою цей процес залежить від формування й ефективного управління фінансовими ресурсами. Адже в умовах кризової циклічності ринкова економіка не в змозі забезпечити належну ефективність розподілу фінансових ресурсів між економічними агентами. М. Скрипниченко і Г. Яценко зауважують, що посилення впливу руйнівних форс-мажорних шоків із зовнішнього світу на економічні процеси в Україні призведе до зростання безробіття, недоотримання планових бюджетних доходів, загострення проблем збалансованості державного та місцевих бюджетів, а також втрат державою вагомих сегментів світових ринків [5, с. 17].

В умовах кризових явищ підвищення відповідальності й довіри між державою і громадянами є важливим ресурсом розвитку економічної системи держави. Суб'єктивним чинником виникнення кризи, зокрема у трудових відносинах, є конфлікт праці й привласнення. Людина для виживання споживає блага, джерелом яких є праця. Водночас історично іншими джерелами одержання благ є військове відібрання, торгівельні спекуляції, рента. В економічній науці особливої уваги заслуговує циклічна теорія, яка досліджує економічні цикли, коливання рівнів ділової активності від економічного буму чи спаду [15, с. 37–46; 16, с. 48–62]. Суть гіпотези про циклічну природу кризи полягає в тому, що її може спровокувати інтерференція (накладення) економічних циклів різної частоти.

У контексті фінансової науки на особливу увагу заслуговує “модель керованої кризи”, яка базується на низці гіпотез, які верифікуються на основі статистичних даних. Методологія наукового доказу визначає запровадження поняття “стандартного циклу фінансової кризи” і його статистичне

“портретування”; розкриття причинно-наслідкових зв'язків взаємозалежних параметрів розвитку через стійкість затримок у часі; виявлення мотивів і інтересів осіб, які керують кризами [14].

Поділяємо точку зору О. Онуфрієнка, що спостереження феномена циклічності суспільних перетворень, коли фаза підйому неминуче завершується фазою входу в нову типову кризу дає змогу стверджувати, що на часі є дослідження ефективних способів зменшення наслідків системних криз соціального характеру [15, с. 38]. Розуміння механізмів керування кризою (мотивів “беніфеціарів”) дає можливість прогнозувати нові кризи і відповідно розробляти рекомендації світовому співтовариству щодо попередженню криз.

Доктринальний розвиток концепцій циклічності тісно переплітається з соціально-економічними і політичними процесами суспільних трансформацій і проблематикою фінансового потенціалу держави. В економічній літературі актуалізується виникнення “суперкриз”, контролювати які у рамках існуючих фінансово-економічних відносин буде неможливо. Так, можливість виникнення “суперкриз” може стати реальністю в 2022 р., а це означає, що світове товариство вступить у період нестабільності, економічних потрясінь, терактів, і можливих глобальних воєнних конфліктів [16, с. 58].

За оцінками аналітиків Міжнародного валютного фонду, в 2020 р. до 100 млн осіб в світі можуть опинитися за межею бідності через наслідки COVID-19, що зведе нанівець всі позитивні зрушення в подоланні бідності за останні три роки [1]. З одного боку, це може призвести до значного збільшення нерівності в доходах, а з іншого – сприяти розвитку, зокрема підвищенню рівня освіти і зменшенню бідності населення.

Забезпечення мінімального рівня соціального захисту населення є обов'язком

держави. Відповідно до Плану заходів на 2020 рік з реалізації Стратегії подолання бідності, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 202-р. [17], визначена доцільність активізації державного стимулювання впливу на зайнятість шляхом повного або часткового субсидування створення нових робочих місць на підприємствах, які наймають безробітних громадян із числа недостатньо конкурентоспроможних на ринку праці; впровадження інституту “консультанта роботодавця”; збільшення рівня зайнятості населення у віці 15–70 років, зокрема у сільській місцевості тощо.

Носієм трудових ресурсів є працездатне населення з його потенційними можливостями та характеристиками, які використовуються або можуть бути використані у процесі праці. В Україні негативні тенден-

ції демографічного розвитку позначаються на параметрах трудових ресурсів. Найперше до таких негативних чинників варто віднести: старіння населення, зростання смертності, депопуляцію, деформацію статеві-вікового складу, міграційний вплив працездатних громадян за межі регіону, рівень зайнятості тощо. У 2010–2019 рр. в Україні чисельність економічно активного населення (робочої сили) у віці 15–70 років змінювалася загалом, а також за статтю й місцем проживання. До 2019 р., порівняно з 2010 р., кількість економічно активного населення скоротилася на 18,1%, в тому числі зайнятих – на 18,2%, безробітних – на 16,7%; для жінок ці показники, відповідно, становили -19,6%, -20,5% і -6,7%, а для чоловіків – -16,7%, -16,0% і -23,5%. У структурі економічно активного населення (робочої сили) і зайнятих (рис. 1) спо-

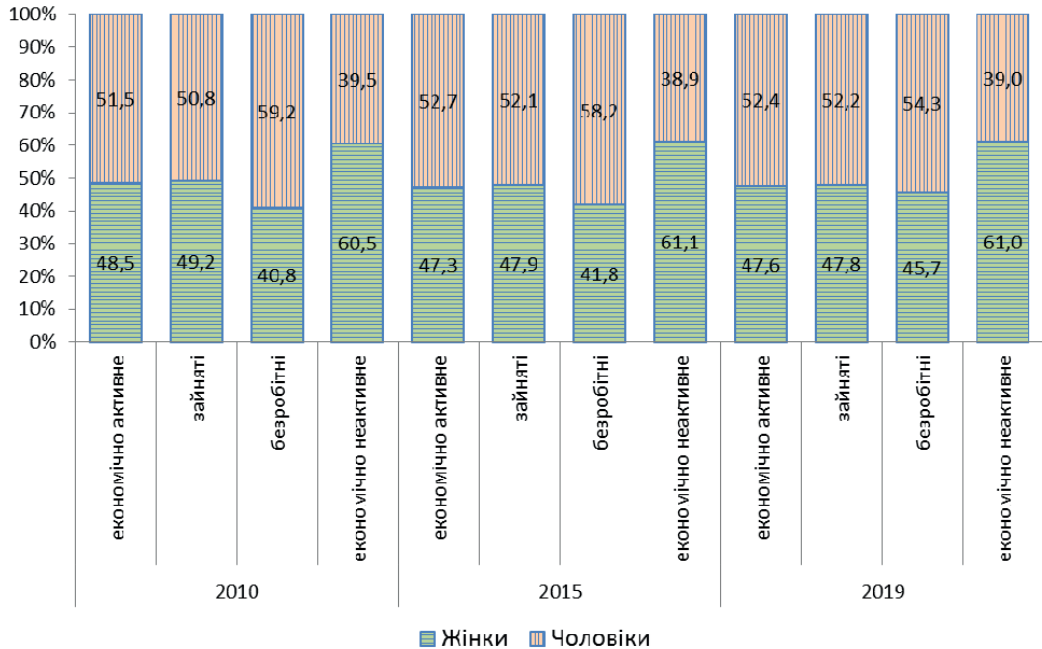

Рис. 1. Структура економічно активного та економічно неактивного населення України у віці 15–70 років, %*

* Побудовано на основі [18; 19, с. 48; 20, с. 54; 21].

стерігається несуттєва перевага чоловіків, проте серед безробітних їхня питома вага значно вища (у 2019 р на 8,6%), а серед економічно неактивного населення помітно більша частка жінок (у 2019 р. на 22%). При цьому структура зазначених груп за статтю залишається сталою.

У 2019 р. у світі налічувалося 270 млн мігрантів і з 1990 р. чисельність мігрантів збільшилася на 120 млн. Проте останні 60 років частка мігрантів у світовому населенні тримається на рівні близько 3% [9]. Однією з головних причин міграції людей є розходження в доходах між країнами походження й країнами призначення; більш розвинені країни залучають більше іммігрантів, особливо із країн з молодим населенням. Зауважимо, що, починаючи з 2015 р., в Україні сформувався міграційний приріст населення за рахунок переваги кількості прибулих з інших країн над кількістю вибулих за її межі, який коливається переважно в межах 10–15 тис. осіб [18; 21].

Факхівці Міжнародного валютного фонду визнають, що зниження імміграції та високий рівень безробіття в країнах призначення міграції негативно позначиться на ситуації в

країнах походження, особливо в більш економічно нестабільних, що перебувають у значній залежності від грошових переказів працівників-мігрантів [9]. Більшість економічно розвинених країн активізували програми адаптації на ринку праці й імміграції, спрямовані на інтеграцію іммігрантів, мовну підготовку та спрощення перевірки професійних знань для досягнення кращих результатів імміграції в приймаючих країнах.

Водночас, країни з більш низькими доходами на душу населення (нижче 7000 дол. США) мають нижчий рівень еміграції в країни з розвинутою економікою [9]. Це зумовлено тим, що люди перебувають у так званій “пастці бідності” і позбавлені коштів для оплати витрат, пов’язаних з міграцією. У 2018 р. витрати на робочу силу в Україні становили 1058,7 млрд грн, питома вага прямих витрат –79,7%, з них пряма оплата – 68,7% (табл. 1). Отже, непрямі витрати на робочу силу становили лише 20,3%, з них соціальне забезпечення працівників – 17,8%. У регіонах структура витрат на робочу силу несуттєво відрізнялася від середньої по Україні, зокрема питома вага прямих витрат в Івано-Франківській

Таблиця 1

Структура витрат на робочу силу в Україні та в окремих регіонах в 2018 р.*

	Витрачено усього, млн грн	У тому числі, %								
		пряма оплата	оплата за невідпрацьований час	премії та нерегулярні виплати	заробітна плата у натуральній формі	оплата житла працівників	соціальне забезпечення працівників	витрати на професійне навчання	витрати на культурно-побутове обслуговування	Інші витрати
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Україна	1058688,0	68,7	6,0	4,8	0,2	0,0	17,8	0,1	0,5	1,8
Івано-Франківська обл.	21970,8	68,8	6,6	4,5	0,1	0,0	18,2	0,1	0,5	1,2
Львівська обл.	60643,5	68,8	6,3	4,3	0,2	0,0	18,0	0,1	0,3	2,2
Тернопільська обл.	14907,7	69,6	6,1	4,0	0,0	0,0	18,3	0,1	0,2	1,7

*Складено на основі [21].

області – 80,0%, у Львівській – 79,6%, в Тернопільській – 79,7%.

В умовах імплементації Угоди про асоціацію в Україні дедалі більше актуалізується використання регіональної інвестиційної державної допомоги, допомоги суб'єктам господарювання (представникам малого й середнього бізнесу) та на дослідження, розробки й інновації (насамперед, шляхом надання податкових пільг інвестиційно-інноваційного спрямування). Проте положення законодавства Європейського Союзу у сфері галузевої державної допомоги дотримуються принципової позиції, що суб'єкти господарювання мають функціонувати на ринку на засадах конкуренції [6, с. 47]. Відповідно, більшість проблем відтворення трудових ресурсів потрібно буде вирішувати за допомогою реалізації публічно-приватних програм [22].

Для України важливим є забезпечення соціального розвитку в контексті “приватизації соціальної держави” (“реприватизації соціальних послуг”), що передбачає посилену участь у соціальній діяльності, соціальному забезпеченні основних учасників громадянського суспільства – індивідів, домогосподарств, організацій, інститутів [3, с. 29]. В Україні фінансування трудових ресурсів в умовах перманентності кризової циклічності потребує реалізації державної (цільової) програми розвитку трудових ресурсів (трудового потенціалу), яка має містити такі складові: 1) демографічна (удосконалення нормативно-правової бази з метою проведення активної демографічної політики; підвищення рівня і якості життя населення; регулювання міграційних та імміграційних потоків); 2) професійна підготовка і перепідготовка (імплементація безперервності навчання, здобуття знань і підвищення кваліфікації упродовж трудової діяльності; формування мотивації особи до набуття навичок, підвищення рівня кваліфікації; орга-

нізація професійного навчання безробітних і незайнятого населення); 3) соціальна (покращення процесу соціалізації населення; гарантування соціального захисту та забезпечення населення); 4) зайнятість (недопущення масового безробіття; забезпечення відтворювальної та посилення мотиваційної функції заробітної плати); 5) кадрова (формування сприятливих умов для здійснення ефективної трудової діяльності).

При дослідженні умов і можливостей відновлення й розвитку трудових ресурсів на особливу увагу заслуговує застосування публічно-приватних програм. Важливість таких програм як інструменту розвитку трудових ресурсів має об'єктивну необхідність та обумовлена станом фінансування соціальної підтримки зайнятого і працездатного населення, реалізацією Дорожньої карти спільних дій у рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом з метою подолання “зон соціальної несправедливості” у сфері праці, потребою збереження людського капіталу, адже без матеріального стимулювання і фінансової підтримки трудових ресурсів неможливо досягти соціально-економічного зростання. У цьому контексті значення публічно-приватних програм варто оцінити у розрізі: 1) відстеження взаємозв'язку і взаємообумовленості соціального захисту і соціальної безпеки із соціально-економічним поступом і соціальними відносинами: чим вищий рівень розвитку соціальних відносин, тим фінансово стабільнішими і соціально захищенішими почуваються людина та держава; 2) констатації, що без ефективних трансформацій у соціальній сфері дуже складно забезпечити належний рівень соціального захисту і фінансової та соціальної безпеки: виникають деформації у розвитку людського капіталу, знижується трудовий потенціал країни, унеможливується їх подальша поступальна еволюція.

Висновки. На досягнення нового рівня стандартів життя населення впливають руйнівні форс-мажорні шоки із зовнішнього світу та диспропорції соціально-економічного розвитку України. В умовах глобального економічного перезавантаження питання збереження та забезпечення збалансованого розвитку трудових ресурсів є визначальним за наявності низької ціни робочої сили, що посилює диференціацію доходів населення, яке працює; глибокої демографічної кризи, пов'язаної з високим рівнем передчасної смертності населення при критично низькому рівні народжуваності; невідповідності якісних характеристик робочої сили реальним потребам економіки; інтенсифікації трудової міграції висококваліфікованих фахівців за кордон.

Модернізація системи фінансування трудових ресурсів є складною і суттєвою проблемою навіть для економічно розвинених країн, оскільки існують конфлікт праці й привласнення в умовах циклічності розвитку економік та перманентності кризових явищ. У контексті формування національної парадигми протидії гібридним загрозам пріоритетною має бути орієнтованість на гарантування фінансової та соціальної безпеки країни, а відповідно – якості трудових ресурсів.

Ефективність фінансування трудових ресурсів залежить від реальності визначення обсягів фінансування, ступеня доступності (вартості) фінансових ресурсів і ризику, пов'язаного з конкретними джерелами та формами фінансування. Визначено основні складові державної програми розвитку трудових ресурсів.

Для відновлення трудових ресурсів доцільно застосовувати публічно-приватні програми, що надають можливість сформулювати належний рівень економічного стимулювання і соціальної підтримки працюючих. Публічно-приватні програми потрібно структурувати залежно від рівня суб'єкта та обра-

них засобів й інструментаріїв матеріального стимулювання й нематеріального заохочення працівників, покращення їх фахових компетенцій і професійних здібностей.

Список використаних джерел

1. Georgieva K. *The global economic reset – promoting a more inclusive recovery*. URL : <https://blogs.imf.org/2020/06/11/the-global-economic-reset-promoting-a-more-inclusive-recovery/>.
2. Кривенко Л. В., Овчаренко С. В. *Концептуальні засади розвитку людського капіталу в умовах підвищення конкурентоспроможності країни*. *Економічний часопис-XXI*. 2014. № 1–2(1). С. 23–26.
3. Колот А., Герасименко О. *Соціальна держава: генезис та перспективи розвитку*. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2017. № 1. С. 8–36.
4. Buffie Edward F, Zanna Luis-Felipe, Adam Christopher S, Balma Lacina, Tessema Dawit, Kpodar Kangni R. *Debt, investment and growth in developing countries with segmented labor markets*. *Working Paper*. No. 20/102. June 19, 2020. 95 p.
5. Скрипниченко М. І., Яценко Г. Ю. *Індикатори ідентифікації небезпечних балансів в економіках емерджентного типу*. *Економіка і прогнозування*. 2014. № 2. С. 7–20.
6. Крисоватий А. І., Коцук Т. В., Ватагович М. І. *Податково-бюджетна підтримка виробників у контексті законодавства ЄС у сфері державної допомоги*. *Фінанси України*. 2019. № 7. С. 35–51.
7. Махначова Н. М. *Раціональне використання трудових ресурсів на сільськогосподарському підприємстві: теоретичний аспект*. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 480–481.
8. Побережна К. В., Верютіна В. Ю. *Активізація трудових ресурсів підприємства як запорука його інноваційного розвитку*. *Вісник НТУ "ХПІ"*. 2015. № 26 (1135). С. 48–54.
9. Engler Philipp, MacDonald Margaux, Piazza Roberto, Sher Galen. *Migration to advanced*

economies can raise growth. URL : <https://blogs.imf.org/2020/06/19/migration-to-advanced-economies-can-raise-growth/>.

10. Тулай О. І. Фінансові засади соціально-го захисту безробітних. Бізнес Інформ. 2016. № 2. С. 221–226.

11. Куценко Т. Ф. Бюджетне фінансування соціальної сфери в Україні: короткий аналітичний огляд. Економіка та держава. 2013. № 9. С. 32–36.

12. Кропивницький М. О. Про поняття джерел фінансування соціального забезпечення. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 850. С. 39–47.

13. Коваленко Д. І. Перспективні інструменти фінансування розвитку системи вищої освіти. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2016. № 1–2. С. 90–98.

14. Cerra Valerie, Fatas A., Saxena Sweta Chaman. Hysteresis and business cycles. Working Paper. No. 20/73. May 29, 2020. 50 p.

15. Онуфрієнко О. Феномен циклічності у взаємодії громадянського суспільства та органів державного управління. Державне управління та місцеве самоврядування. 2016. Вип. 1(28). С. 37–46.

16. Сулакшин С. С. О причинах мировых финансовых кризисов: модель управляемого кризиса. Век глобализации. 2013. № 2. С. 48–62.

17. Про затвердження плану заходів на 2020 рік з реалізації Стратегії подолання бідності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 202-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-2020-%D1%80#n10>.

18. Економічна активність населення України 2018. Статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 205 с.

19. Економічна активність населення України 2015. Статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2016. 213 с.

20. Економічна активність населення України 2010. Статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2011. 208 с.

21. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

22. Fruttero Anna, Leichsenring Alexandre Ribeiro, Paiva Luis Henrique. Social programs and formal employment: Evidence from the Brazilian Bolsa Familia Program. Working Paper. No. 20/99. June 19, 2020. 21 p.

References

1. Georgieva, K. The Global economic reset – promoting a more inclusive recovery. Available at: <https://blogs.imf.org/2020/06/11/the-global-economic-reset-promoting-a-more-inclusive-recovery/>.

2. Kryvenko, L. V., Ovcharenko, S. V. (2014). Kontseptualni zasady rozvytku liudskoho kapitalu v umovakh pidvyshchennia konkurentospromozhnosti krayny [Conceptual principles of human capital development in terms of increasing the country's competitiveness.]. Ekonomichnyy chasopys-XXI – Economic Journal-XXI, 1–2(1), 23–26 [in Ukrainian].

3. Kolot, A., Herasymenko, O. (2017). Sotsialna derzhava: henezys ta perspektyvy rozvytku [The welfare state: the genesis and prospects of development]. Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka – Social and Labor Relations: Theory and Practice, 1, 8–36 [in Ukrainian].

4. Buffie Edward F, Zanna Luis-Felipe, Adam Christopher S, Balma Lacina, Tessema Dawit and Kpodar Kangni R. (2020). Debt investment and growth in developing countries with segmented labor markets. Working Paper, 20/102, 95.

5. Skrypnychenko, M. I., Yatsenko H. Yu. (2014). Indykatory identyfikatsii nebezpechnykh balansiv v ekonomikakh emerdzhennoho typu [Indicators of identification of dangerous balances in emergent economies]. Ekonomika i prohnozuvannia – Economics and Forecasting, 2, 7–20 [in Ukrainian].

6. Krysovaty, A. I., Koshchuk, T. V., Vatahovych, M. I. (2019). Podatkovo-biudzhetna pidtrymka vyrobnykiv u konteksti zakonodavstva YES u sferi derzhavnoi dopomohy [Tax-budget support of producers in the context of EU legislation in the field of state aid]. Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine, 7, 35–51 [in Ukrainian].

7. Mahnachova, N. M. (2015). *Ratsionalne vykorystannia trudovykh resursiv na silskohospodarskomu pidpriemstvi: teoretychnyi aspekt* [Rational use of labor resources in an agricultural enterprise: a theoretical aspect]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and National Economic Problems*, 4, 480–481 [in Ukrainian].
8. Poberezhna, K. V., Veriutina, Yu. (2015). *Aktivizatsiia trudovykh resursiv pidpriemstva yak zaporka yoho innovatsiynoho rozvytku* [Activation of labor resources of the enterprise as a guarantee of its innovative development]. *Visnyk NTU “KhPI” – Bulletin of NTU “KhPI”*, 26 (1135), 48–54 [in Ukrainian].
9. Engler Philipp, MacDonald Margaux, Piazza Roberto and Sher Galen. *Migration to advanced economies can raise growth*. Available at: <https://blogs.imf.org/2020/06/19/migration-to-advanced-economies-can-raise-growth/>.
10. Tulay, O. I. (2016). *Finansovi zasady sotsialnoho zakhystu bezrobitnykh* [Financial principles of social protection of the unemployed]. *Biznes Inform – Business Inform*, 2, 221–226 [in Ukrainian].
11. Kutsenko, T. F. (2013). *Biudzhethne finansuvannia sotsialnoyi sfery v Ukraini: korotkyi analitychnyi ohliad* [Budget financing of the social sphere in Ukraine: a brief analytical review]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 9, 32–36 [in Ukrainian].
12. Kropyvnytskyi, M. O. (2016). *Pro poniattia dzherel finansuvannia sotsialnoho zabezpechennia* [On the concept of sources of financing of social security]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”. Yurydychni nauky – Bulletin of the National University “Lviv Polytechnic”. Jurisprudence: a collection of scientific papers*, 850, 39–47 [in Ukrainian].
13. Kovalenko, D. I. (2016). *Perspektyvni instrumenty finansuvannia rozvytku systemy vyshchoi osvity* [Perspective tools for financing the development of the higher education system]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu – Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Auditing*, 1–2, 90–98 [in Ukrainian].
14. Cerra Valerie, Fatas A. (2020). *Saxena Sweta Chaman. Hysteresis and Business Cycles. Working Paper*, 20/73, 50.
15. Onufriyenko, O. (2016) *Fenomen tsyklichnosti u vzaiemodii hromadianskoho suspilstva ta orhaniv derzhavnoho upravlinnia* [The phenomenon of cyclicity in the interaction of civil society and public administration]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia – Public Administration and Local Self-government*, 1(28), 37–46 [in Ukrainian].
16. Sulakshin, S. S. (2013). *O prichinakh mirovykh finansovykh krizisov: model upravliaemogo krizisa* [On the causes of world financial crises: a model of controlled crisis]. *Vek globalizatsii – The Age of Globalization*, 2, 48–62 [in Ukrainian].
17. *Pro zatverdzhennia planu zakhodiv na 2020 rik z realizatsii Stratehii podolannia bidnosti: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 bereznia 2020 r. № 202-r.* [On approval of the action plan for 2020 on the implementation of the Poverty Reduction Strategy. The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. (2020, March, 3). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-2020-%D1%80#n10>.
18. *Ekonomichna aktivnist naseleння Ukrainy 2018. Statystychnyi zbirnyk* [Economic activity of the population of Ukraine 2018. Statistical collection]. (2019). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
19. *Ekonomichna aktivnist naseleння Ukrainy 2015. Statystychnyy zbirnyk* [Economic activity of the population of Ukraine 2015. Statistical collection]. (2016). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
20. *Ekonomichna aktivnist naseleння Ukrainy 2010. Statystychnyy zbirnyk* [Economic activity of the population of Ukraine 2010. Statistical collection]. (2011). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
21. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
22. Fruttero Anna, Leichsenring Alexandre Ribeiro and Paiva Luis Henrique. (2020). *Social programs and formal employment: Evidence from the Brazilian Bolsa Família Program. Working Paper*, 20/99, 21.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2020.